

Õiguskantsler

Teie 07.02.2017 nr

Meie 16.03.2017 nr 6-1/170316/1701191

Ringkonnakohtu lahendi põhjenduse puudumine ja edasikaebeõiguse piirang

Austatud []

Tänan Teid avalduse eest, milles seadsite kahtluse alla tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 667 lg 1 teise lause ning TsMS § 663 lg 2 teise lause vastavuse Eesti Vabariigi põhiseaduse (põhiseadus ja PS) § 24 lõikele 5 ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) art 6 lõikele 1.

Analüüsi tulemusel sätete vastuolu põhiseaduse ega EIÕK-ga ei ilmnenu.

TsMS § 667 lg 1 kohaselt lahendatakse määruskaebus põhjendatud määrusega (esimene lause) ning kui ringkonnakohus jätab määruskaebuse rahuldamata ja selle määruse peale ei saa edasi kaevata Riigikohtule, siis võib ringkonnakohus määruse teha kirjeldava ja põhjendava osata (teine lause). TsMS § 663 lg 2 kohaselt võib määruskaebuse menetlusse võtmisest keeldumise määruse peale esitada määruskaebuse (esimene lause), kuid määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa edasi kaevata (teine lause).

Kuna Teie pöördumise menetlusse võtmisel tuli kontrollida, kas samas küsimuses on toimunud kohtumenetlust (õiguskantsleri seaduse (ÕKS) § 15¹ lg 2 ja § 25 lg 2), tutvusime kohtute infosüsteemi KIS2 vahendusel Teid puudutava tsiviilasja nr 2-09-37867 andmetega. Te ei ole taotlust oma kohtuasjaga küll sidunud, kuid kuna õiguskantsleri prioriteediks on subjektiivsete õiguste kaitse, siis hindame vaidlustatud normide põhiseaduspärasust esmajärgus Teie kohtuasja asjaolude pinnalt. Ka Riigikohtu praktika kohaselt määravad põhjenduse puudumise ja edasikaebeõiguse piirangu negatiivse mõju intensiivsuse konkreetset asjaolud ning nende TsMS sätete põhiseaduspärasust tuleks hinnata kontekstipõhiselt ehk lähtuvalt kohtuasjast, milles neid sätteid kohaldatakse (vt ka RKÜKm 3-2-1-75-14 p 59). Seetõttu analüüsisime, kas viidatud normide põhiseadusevastaseks tunnistamine ja vajadusel uute (põhiseadusega kooskõlas olevate) normide loomine lahendaks Teie juhtumil esinenud probleemid. Kuna ka Teie pöördumisest ei nähtu kellegi teise subjektiivsete õiguste riivamist, siis kooskõlas ÕKS § 15¹ lg-ga 2 põhiseaduspärasuse kontrolli laiemalt läbi ei viidud.

TsMS § 667 lg 1 teine lause ei ole vastuolus põhiseaduse ega EIÕK-ga vähemalt siis, kui esimeses kohtuastmes on määruskaebuse lahendanud kohtunik põhjendatud määrusega, nagu seda on tehtud Teid puudutavas kohtuasjas.¹

¹ Teistsugune võib olla järeldus seal, kus esimeses astmes on määruskaebuse lahendanud kohtuametnik – vt p 26: http://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/giguskantsleri_arvamus_tsiviilkohtumenetluse_sead
Õiguskantsleri Kantselei

Üldreeglina peaks põhjendama kohtulahendit, millega jäetakse isiku taotlus rahuldamata esmakordselt. Kõrgema astme kohtu lahend, mis tehakse selle esmakordse kohtulahendi edasikaebamisest tulenevalt ning millega samuti jäetakse edasikaebus rahuldamata, võib olla ka põhjenduseta – sel juhul on arusaadav, et kõrgema astme kohus nõustus otsust tehes alama astme kohtu seisukohaga. Sellise lähenemise lubatavust ka EIÕK art 6 lg 1 pinnalt kinnitab Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktika.²

PS § 24 lg 5 kaitseb nii õigust kaevata esimese astme kohtu lahendi peale edasi ringkonnakohtusse kui ka õigust kaevata ringkonnakohtu lahendi peale edasi Riigikohtusse, kuid see ei tähenda samas seda, et kõiki kohtulahendeid peab olema võimalik vaidlustada kahes kohtuastmes (vt ka RKÜKm 3-2-1-75-14 p 62). Seadusandja võib edasikaebeõigusele seadusega sätestada nii menetluslikke piiranguid kui ka materiaalseid piiranguid, välistades mingit liiki kaebuste edasikaevatavuse põhiseadusega kooskõlas oleval põhjusel (samas, p 63). Edasikaebeõiguse riive on intensiivsem juhul, kui seadus ei võimalda esitada kohtulahendi peale esmakordset kaebust kõrgemalseisvale kohtule, ning vähem intensiivne, kui seadus piirab võimalust pöörduda Riigikohtusse, st kaevata kohtulahendi peale teist korda edasi (samas).

Ka EIK on EIÕK artikli 6 lg 1 tõlgendamisel järjepidevalt leidnud, et juurdepääs riigi kõrgeimale kohtule võib olla piiratum ja protseduurireeglid formalistlikumad kui madalamates kohtutes ning riigisisises õiguses võib juurdepääsuõigusele kehtestada piiranguid, sh rakendada loasüsteemi.³ Riigikohtusse väljajõudmise potentsiaali peaksid aga põhiseaduse kohaselt omama vähemalt kohtuasjad, milles otsustatakse lõplikult ja isiku suhtes koormavalt isiku (põhi)õiguste või kohustuste üle.⁴

Teid puudutavas kohtuasjas tehtud Tallinna Ringkonnakohtu 27.06.2016 kohtumäärusega ei otsustata aga lõplikult Teie nõude üle. Sellele on osutatud ka Harju Maakohtu 13.04.2016 kohtumääruse põhjendustes, selgitades, et pankrotiseaduse § 175 lg 6 kohaselt mh võivad võlausaldajad sellised nõuded, mille võis esitada pankrotimenetluses, kuid mis on selles jäänud esitamata, esitada võlgniku vastu üldises korras.

Kui pankrotimenetluse raames lubada võlausaldajatel esitada nõudeid võlgniku vastu ajaliselt piiramatult, siis ei pruugiks pankrotimenetlus kunagi lõppeda. Seetõttu on pankrotimenetluses nõuete esitamise võimalus seotud võlausaldajate endi hoolsuskohustusega jälgida enda võlgnike osas Ametlikke Teadaandeid.

Ametlikud Teadaanded on ainus mõistlik võimalus viia info pankrotimenetluse alustamisest kohale võlausaldajatele, kellest avalik võim midagi ei tea. Seetõttu soovitatakse Ametlikest Teadaannetest aegajalt vaadata infot enda võlgniku kohta.⁵ Lisaks sellele pakub portaal Ametlikud Teadaanded teenust MinuAT, mis võimaldab tellida e-postile teavitusi konkreetse isiku osas teadaannete avaldamise kohta (vt juhispild https://www.ametlikudteadaanded.ee/web/udata/AT_MinuAT_juhend_loplik_21_01_15.pdf). Tellimuse tegemiseks piisab isiku nimest või (isiku)koodist.

[ustiku_ss_489_1_lg_5_ss_489_2_lg_1_ss_663_lg_5_ja_ss_667_lg_1_3-2-1-75-14.pdf](#). Vt selle osas Riigikohtu seisukohta ja omakorda selle suhtes esitatud riigikohtunike eriarvamusi: <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-2-1-75-14>.

² Vt nt EIK 02.03.2012 otsus kohtuasjas nr 42927/10 Muzaffer Dildirim vs Türgi, p 25.

³ vt nt EIK otsused Mazzoni vs Itaalia 16.06.16, 20485/06, p 41; Viard vs. Prantsusmaa 09.01.2014, 71658/10, p 30; Egić vs. Horvaatia 05.06.2014, 32806/09, p-d 46–47.

⁴ Analoogsetest lähtekohtadest on Riigikohtu kriminaalkolleegium varasemas praktikas andnud isikule erikaebeõiguse, mida menetlusseadustik ette ei näinud (vt nt RKKKm 17.06.2004, [3-1-1-57-04](#), punktid 9, 11 ja 14; RKKKm 09.01.2002, [3-1-1-121-01](#), p 6.5).

⁵ Nt <https://oigusnou.wordpress.com/2016/08/19/ametlikud-teadaanded/>.

Loodan, et esitatud selgitustest on abi Teie õiguste edasisel kaitsel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise